

בג"צ 687/15
בג"צ 858/15
בג"צ 1164/15
בג"צ 1201/15

קבוע לדין ביום 30.3.15 בשעה 9:00

1. הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
באמצעות ב"כ עו"ד אביעד איגרא ו/או ד"ר מיטל
סגל-רייך, הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי
שואה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן, מיקוד 5290002
טל: 03-5317812; פקס: 03-6350955

2. הקליניקה לזכויות ניצולי השואה
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב
ע"י ב"כ עו"ד יעל הבסי-אהרוני ו/או ליעד סטרולוב
ו/או מורן שדה, הקליניקה לזכויות ניצולי השואה
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת ת"א
קרית האוניברסיטה, רמת אביב, תל-אביב 6997801
טלפון: 03-6408361, פקס: 03-6407422

המבקשות להצטרף להליך
כדיד בית המשפט

1. דוד ידיד, עו"ד ונוטריון ת.ז. 007703424
2. אליהו ובר, עו"ד ונוטריון ת.ז. 074105933
3. ד"ר דוד עציון, עו"ד ונוטריון ת.ז. 003268075
4. שלמה בן פורת עו"ד ונוטריון ת.ז. 00875016
5. אשר פדלון, עו"ד ת.ז. 056432123
6. דורית עטייה, עו"ד ונוטריון ת.ז. 024019234
7. תיאודור ויינברג, עו"ד ונוטריון ת.ז. 046968947
8. ישראל קוריס, עו"ד ונוטריון ת.ז. 055252506
9. גיא תותי, עו"ד ת.ז. 040092991
10. ד"ר אילן קידר, עו"ד ונוטריון ת.ז. 050569854
באמצעות ב"כ עו"ד אילן בומבך ואח'
מר' ויצמן 2, תל אביב-יפו, 6423902
טלפון: 03-6932090; פקס: 03-6932091

בענין
שבין:

העותרים בבג"צ 858/15

1. הוועדה לתיאום – יוצאי מרוקו בישראל
2. הפדרציה העולמית של יהודי מרוקו
3. סם בן שטרית – יו"ר הפדרציה
4. הארגון העולמי של יהודי צפון אפריקה
5. שאול בן שמחון, יו"ר הארגון
6. ברית יוצאי מרוקו בישראל
7. שבי ציון התאחדות עולי צרפת
8. יצחק ביטון, נשיא ההתאחדות
9. אגודת האקדמאים יוצאי עיראק בישראל
10. שמואל מורה, יו"ר האגודה
11. נסים קזז
12. המרכז למורשת יהדות מוצול
13. אהרון עפרוני, יו"ר המרכז
14. עו"ד דוד נאוי
באמצעות ב"כ עו"ד דורון עצמון

העותרים בבג"צ 858/15

1. יעקובוביץ יעקב עו"ד ונוטריון
2. פדר ישראל עו"ד
באמצעות ב"כ עו"ד אילן יעקובוביץ

העותרים בבג"צ 1164/15

רחל דואני
באמצעות ב"כ עו"ד עמרם דואני

העותרת בבג"צ 1201/15

- נ ג ד -

1. הכנסת

ע"י היועץ המשפטי לכנסת
משכן הכנסת, ירושלים 91950
טל': 02-6408636, פקס': 02-6753495

2. היועץ המשפטי לממשלה

ע"י עו"ד אסנת מנדל ו/או עו"ד חני אופק
פרקליטות המדינה – מחלקת הבג"צים
צלחה א-דין 29, ירושלים
טל': 02-6466588, פקס': 02-6466780

המשיבים בבג"צ 687/15

ובבג"צ 858/15

ובבג"צ 1164/15

מדינת ישראל

ע"י עו"ד אסנת מנדל ו/או עו"ד חני אופק
פרקליטות המדינה – מחלקת הבג"צים
צלחה א-דין 29, ירושלים
טל': 02-6466588, פקס': 02-6466780

המשיבה בבג"צ 1201/15

בקשה להצטרף לדיון במעמד "ידיד בית

המשפט" (Amicus Curiae)

הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן והקליניקה לזכויות ניצולי שואה מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב (להלן: "המבקשות" ו/או "הקליניקות") מתכבדות לפנות אל בית המשפט הנכבד בבקשה להצטרף כידיד בית המשפט וזאת מן הטעמים אשר יפורטו להלן.

א. ואלה נימוקי הבקשה:

רקע - עניינן של העתירות

1. את העתירות בהליך שבכותרת (להלן: "העתירות") הגישו עורכי דין ואו פעילים (להלן: "העותרים" או "עורכי הדין") אשר במשך שנים רבות מייצגים ניצולי שואה בהליכים משפטיים שונים או הליכים בירוקרטיים שונים. עתירה נוספת אשר הוגשה ואוחדה באותו עניין, היא עתירתם של גופים שונים המיוצגים על ידי משרדו של אחד מעורכי הדין העותרים.
2. עניינן של העתירות בחוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 20) (הגבלת שכר טרחה בטיפול בתביעה לקביעת זכאות לתגמולים לפי החלטה מינהלית), התשע"ה-2014 (להלן: "חוק הגבלת שכר טרחה" ואו "תיקון מס' 20"), כפי שהתקבל בכנסת ביום 29.12.14. החוק כולל תיקון לחוק נכי רדיפות הנאצים תשי"ז-1957 (להלן: "חוק נכי רדיפות הנאצים") לצד תיקון לחוק התביעות של קורבנות השואה (הסדר טיפול), תשי"ז-1957 (להלן: "חוק התביעות").
3. תיקון מס' 20 לחוק נכי רדיפות הנאצים הוסיף לחוק את סעיף 22א הקובע שכר טרחה מרבי בעד טיפול בתביעה לפי חוק נכי רדיפות הנאצים, שנסייתמה עקב קביעת זכאות לתגמולים לפי החלטה מנהלית שנתן שר האוצר.
4. עוד כלל חוק הגבלת שכר טרחה את תיקון מס' 5 לחוק התביעות (להלן: "תיקון מס' 5") אשר הוסיף לחוק את סעיף 10(ב)4. הסעיף קובע כי במקרה בו ניתנה לתובע, מכוח שינוי חוק הגטאות הגרמני (להלן: "שינוי החוק הגרמני"), זכות לבחור בין חישוב מחדש של קצבתו לבין הותרתה על כנה, יעמוד שכר טרחת עורך הדין על 7.5% + מע"מ, אם היה ערר או ערעור תלוי ועומד עובר לשינוי הדין ובמידה וניתנה לעוה"ד הסכמה מפורשת לטפל בבחירה האמורה. לחילופין, במידה ולא היה ערר או ערעור תלויים עובר לשינוי הדין יהיה שכר טרחת עורך הדין 473 ₪ + מע"מ.
5. סעיף 7 להוראות המעבר ליישום חוק הגבלת שכר טרחה קובע את תחולתם של שני התיקונים על הסכמי שכר טרחה שנכרתו טרם פרסומו של החוק וסעיף 8 מסדיר את אופן ביצוע התחולה רטרואקטיבית של החוק.

ידיד בית המשפט

6. ההלכה בישראל מכירה זה מכבר במוסד "ידיד בית המשפט" וביכולתו לתרום הן לדין עצמו והן לאינטרס הציבורי, וזאת בזכות ההיכרות והמומחיות של אותו מוסד עם המטריה הנידונה על שולחנו של בית המשפט הנכבד.

7. במ"ח 7929/96 אחמד קוזלי ואח' ג' מדינת ישראל, פ"ד נג(1), 529, 553-554 (1999), (להלן: "פרשת קוזלי"), עמד כבוד הנשיא (כתוארו אז) אהרון ברק על חשיבותו ותרומתו של מוסד "ידיד בית המשפט":

"המוסד 'ידיד בית- המשפט' מוכר בשיטות משפט שונות זה מאות בשנים... עיקרו הוא סיוע לבית- המשפט בסוגיה כלשהי, על-ידי מי שאינו צד ישיר לסכסוך הנדון... בכך יינתן ביטוי לאותם הגורמים המייצגים והמומחים, שיש להם עניין בנושא הדיון ויש בידיהם, בה בעת, לסייע לבית- המשפט בגיבוש עמדה והלכה המשקפות נאמנה את מגוון המצבים והבעיות שבסוגיה שבפניו". (ההדגשות אינן במקור).

8. בפרשת קוזלי עמד כב' הנשיא אהרון ברק על השיקולים המנחים את בית המשפט בבואו לאשר צירופו של צד נוסף להליך כידיד בית המשפט:

"אכן, בטרם תינתן לגוף או לאדם הזכות להביע עמדתו בהליך שאין הוא צד מקורי, יש לבחון את תרומתה הפוטנציאלית של העמדה המוצעת. יש לבחון את מהות הגוף המבקש להצטרף. יש לבחון את מומחיותו, את ניסיונו, ואת הייצוג שהוא מעניק לאינטרס שבשמו מבקש הוא להצטרף להליך. יש לברר את סוג ההליך ואת הפרוצדורה הנוהגת בו. יש לעמוד על הצדדים להליך עצמו ועל השלב שבו הוגשה בקשת ההצטרפות. יש להיות ערים למהותה של הסוגיה העומדת להכרעה". (ההדגשות אינן במקור).

9. להלן יפרטו המבקשות את מהותן, מומחיותן וניסיוןן וכן יעמדו על הקריטריונים והחשיבות שבצירופן כידיד בית המשפט.

מהות הגוף המבקש להצטרף כידיד בית המשפט

10. המבקשות הן שתי קליניקות לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה הפועלות בתוך מערך קליניקות של הפקולטות למשפטים הן באוניברסיטת בר-אילן והן באוניברסיטת תל-אביב. מערך הקליניקות המשפטיות מלווה באופן צמוד על ידי בכירי הסגל האקדמי של הפקולטות השונות.

11. שתי הקליניקות נוסדו בשנת 2010 ופועלות שלא למטרת רווח במטרה להבטיח את כבודם ואת רווחתם של ניצולי השואה באמצעות כלים משפטיים, ביניהם: התדיינות בוועדות ערר, הגשת עתירות ויוזמות לשינויי חקיקה.

12. שתי הקליניקות, במהלך שנות קיומן, טיפלו באלפי פניות של ניצולים מכל רחבי הארץ במיצוי זכויותיהם, עסקו בקידום זכויותיהם של הניצולים והיו מעורבות בעיצוב ושינוי המדיניות בתחום.
13. במקביל, ייצגו הקליניקות ניצולי שואה במאות הליכים מול הרשות לזכויות ניצולי שואה, אם בבתי המשפט ואם בהליכים מחוץ לכותלי בית המשפט, במטרה להביא למתן תגמולים המתאימים למצבו של הניצול.
14. הקליניקות אף היו מעורבות בהליכי עיצוב מדיניות וחקיקה, הן משתתפות בקביעות בדיונים בכנסת הנוגעים לזכויות ניצולי שואה ונמצאות בקשר עם גורמי ממשל שונים.
15. המבקשות מעניקות את הסיוע המשפטי לפונים מבלי לגבות כל שכר מן הפונים בכלל ומניצולי השואה בפרט [להרחבה בעניין החינוך הקליני בישראל וחשיבותן של הקליניקות המשפטיות ראו למשל: נטע זיו "חינוך משפטי ואחריות חברתית: על הזיקה בין הפקולטה למשפטים והקהילה שהיא מצויה בה" עיוני משפט כה 385 (תשס"א-תשס"ב)].

מומחיות, ניסיון ואינטרס המבקשות

16. לסוגיה העומדת בבסיס העתירה השפעה מכרעת על זכויות ניצולי השואה בכל הקשור להסדרת היחסים בינם ובין עורכי הדין. מדובר בנושא מרכזי המעלה שאלות עקרוניות בהן עוסקות שתי הקליניקות מזה חודשים רבים ונוגעות לאוכלוסייה רחבה של ניצולי שואה.
17. העיסוק בזכויות ניצולי השואה מהווה אינטרס ציבורי ראשון במעלה, הן מבחינה חברתית והן מבחינה מוסרית. יעידו על כך כלל הגופים הממשלתיים, והחוק-ממשלתיים העוסקים במלאכה. לפיכך, קיימת חשיבות גדולה כי במסגרת הדיון בעתירה תוצגנה מלוא העמדות ויסקרו כלל ההיבטים הנוגעים להסכמי שכר טרחה בעקבות התיקון לחוק.
18. אמנם לשתי הקליניקות יש זיקה הן לתיקון הרלבנטי ליוצאי לוב והן לתיקון הנוגע לרנטה הסוציאלית מגרמניה, אולם יצא איפוא, כי המבקשת 1 התמחתה במיוחד בכל הנוגע ליוצאי לוב ואילו המבקשת 2 התמחתה במיוחד בכל הנוגע לרנטה הסוציאלית מגרמניה כפי שיפורט להלן.
19. מומחיות המבקשת 1 – יוצאי לוב. למבקשת 1 יש מומחיות רבה וזיקה משמעותית להליך הנוגע ליוצאי לוב.
- א. בשנים האחרונות פנו לקליניקה עשרות פונים יוצאי לוב אשר נפגעו בצורה זו או אחרת מדרישות שכר טרחה בעניינם.

ב. הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה באוניברסיטת בר-אילן היא בעלת ניסיון רב שנים בתחום הטיפול בעניינם של ניצולי השואה. הניסיון הרב נובע מתוך הכרה עמוקה של המקרים הפרטניים וטיפול הלכה למעשה בניצולי שואה רבים אשר בין השאר גם נפגעו מן המצב המשפטי הקודם אשר שרר במדינה ערב תיקון החוק.

ג. תיקון מספר 20 הוא תיקון לחוק אשר הקליניקה הייתה מעורבת בו בכל שלבי החקיקה, החל מחוות דעת מטעם הקליניקה ועד השתתפות במספר ישיבות של ועדות בכנסת. ככלל, מעורבות הקליניקה בתיקון הייתה ביחס לנושא שכר הטרחה הנגבה מניצולי שואה ובפרט בנוגע לנושאי שכר טרחה הנגזרים מהנחיות מינהליות כפי שאירע בפרשייה הנוגעת ליוצאי לוב.

ד. אף לאחר כניסתו של התיקון לתוקף הקליניקה טיפלה, ועדיין מטפלת, בפניות רבות בעניין יישומו וגביית שכ"ט מופרז מאז כניסת התיקון לתוקפו. כך לדוגמא, מייצגת המבקשת, מספר ניצולי שואה אשר נפתחו נגדם תיקי הוצאה לפועל על חובות שכר טרחה בניגוד לחוק ו/או אשר נשלחו אליהם מכתבים הדורשים שכר טרחה מופרז. יוצא איפוא, כי בעניין זה יש לקליניקה ידע ייחודי רב וניסיון "מן השטח".

20. **מומחיות המבקשת 2 – רנטה סוציאלית מגרמניה.** למבקשת 2 יש מומחיות רבה וזיקה משמעותית להליך הנוגע לרנטה הסוציאלית מגרמניה.

א. במחצית השנה האחרונה פנו לקליניקה ניצולים רבים בנוגע לתשלום שכר טרחה לעורכי דין בגין חישוב מחדש של הרנטה הסוציאלית מגרמניה.

ב. בפניותיהם טענו הניצולים כי עורכי דין רבים אשר ייצגו אותם בעבר בבקשות לקבלת רנטה סוציאלית מגרמניה פעלו בשמם גם לאחר תיקון החוק הגרמני, זאת מבלי להסביר ולוודא כי הם מבינים את משמעות החישוב מחדש, ללא יפוי כוח עדכני ולעיתים אף בניגוד מפורש לעמדתם.

ג. בעקבות ריבוי הפניות בנושא, והטיפול התדיר בסוגיה, השתתפה נציגת המבקשת 2 בדיון ועדת חוקה, חוק ומשפט מיום 28.12.2014 (להלן: "ישיבת הועדה") אשר עסקה בהצעת החוק להגבלת שכר טרחה טרם הבאתו לאישור הכנסת.

21. מטבע הדברים, המבקשות, כמי שמייצגות את האינטרסים של כלל ציבור האנשים הקשישים ובתוכם ניצולי השואה, הן בעלות ידע רב בכל הנוגע ליישומו של התיקון לחוק, ולדרכים כיצד ניתן יהיה להתמודד עם הבעיות אותן העלו העותרים.

בבג"צ 5368/96 פנחסי נ' היועמ"ש, פ"ד נ(4) 364, 371 (1986) נקבע כי:

"יש מקום לשקול הצטרפותו של עותר "ציבורי" נוסף או של משיב "ציבורי" נוסף, אם מתוך בקשתם נראה כי הם מוסיפים לעמדת הצד שאליו הם מבקשים להצטרף..."

22. משכך, והואיל והסוגיה העומדת לדיון הינה סוגיה עקרונית הנוגעת הן לעותרים והן לכלל ציבור ניצולי השואה, מן הראוי שעמדתן של המבקשות תשמע, על מנת שלא תינתן על ידי כבוד בית המשפט החלטה, אשר לא לוקחת בחשבון את כל האינטרסים הנדרשים לצורך בירור סוגיה זו.

23. המבקשות, כגופים ציבוריים אשר פעילותן מתבצעת שלא למטרות רווח מתוך מטרה לקדם את האינטרסים של ניצולי השואה בלבד, מעוניינות להציג את עמדתם של ניצולי השואה אשר עלולים להיפגע מההליך דנן. בנוסף, הקליניקות מייצגות פונים רבים בעניין מחלוקות הנוגעות לשכר טרחה, לאחר שניצולי השואה נתבעו ו/או נפתחו נגדם תיקים בהוצאה לפועל על ידי חלק מן העותרים. יש לציין כי מאחר ומחד גיסא, המבקשות פועלות מבלי לגבות שכר טרחה, ומאידך גיסא, עוסקות בפעילות הדומה לפעילותם של העותרים – יש ביכולתן להציג עמדה נטולת פניות ביחס לסוגיה הנדונה.

24. לפיכך, ברי לכל כי התרומה הפוטנציאלית של המבקשות לבירור הסוגיה המתנהלת בפני בית המשפט הנכבד, הינה משמעותית וחיונית.

סוג ההליך והפרוצדורה הנהוגה

25. ככלל, ניתן לראות כי בתי המשפט מאשרים הצטרפות של "ידידים" בנושאים שונים. כך לעניין צירוף של ידיד בית המשפט בהליכים פליליים, ראו למשל את **פרשת קוזלי**, שם צורפה הסנגוריה הציבורית כידיד בית המשפט. לעניינים בהם צורפו ידידי בית משפט להליכים מנהליים ראו למשל: צירופו של מוקד הסיוע לעובדים זרים כידיד בית משפט, לעתירה כנגד צו גירוש לפי סעיף 13 לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, בג"צ 1119/01 **אולגה זריצקייה נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו, 15.4.01); צירוף ארגון "בזכות" במסגרת בג"ץ 2531/05 **"החלמה ונופש" ניהול ושירותים נתניה בע"מ נ' מדינת ישראל** – משרד הבריאות (פורסם בנבו, 26.6.05); צירוף המועצה לשלום ולביטחון במסגרת בג"צ 2056/04 **מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נח (5) 807, 824-826 (2004). לצירוף ידידי בית משפט בהליכים אזרחיים ראו למשל את ההחלטה שהורתה על צירופם של מוקד הסיוע לעובדים זרים והקליניקה למאבק בסחר בנשים במסגרת ע"א 11152/04 **יוסף פרדו נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ** (פורסם בנבו, 4.4.05); החלטה שהתירה את צירוף ארגון "בזכות" במסגרת ע"א 9165/02 **שירותי בריאות כללית נ' שר הבריאות** (פורסם בנבו, החלטה מיום 29.9.03); צירוף

מכון קונקורד לחקר קליטת המשפט הבינלאומי בישראל ע"ע (ארצי) 48067-10-11
משה חזות נ' רכבת ישראל בע"מ (פורסם בנבו, 4.6.13).

26. ראינו, כי צירופו של ידיד בית משפט להליך משפטי נעשה לעיתים מזומנות בהליכים שונים. אולם, ככל שההליך הוא בעל חשיבות ציבורית גדולה יותר, כגון הליכי בג"צ שם מונחות לפתחו של בית המשפט הגבוה לצדק שאלות בעלות משקל ציבורי ומשפטי ניכרים, כך בית המשפט יאפשר ביתר קלות לקבל גם עמדות מטעם ידיד בית המשפט. ראו לעניין זה את מאמרם של ישראל דורון ומנאל תותרי-גיבוראן "לידתו והתפתחותו של 'ידיד בית-משפט' ישראלי" **עלי משפט** ה' 65, 78 (תשס"ו), (להלן: "דורון ותותרי-גיבוראן"). לענייננו, אין ספק כי שאלת פסילתו של התיקון לחוק, היא שאלה כבדת משקל בעלת השלכה ציבורית משמעותית, אשר תשפיע באופן ישיר על כלל ניצולי השואה.

זהות הצדדים להליך עצמו

27. כפי שנראה, אזרחים אשר הוכרו על ידי הרשויות כניצולי שואה אינם מיוצגים על ידי מאן דהוא וקולם אינו נשמע בהליך זה. מן העבר הראשון, ניצבים העותרים השונים אשר מתפרנסים משכר הטרחה אשר נגבה בגין טיפול בניצולי שואה וכן עותרים שטרם הוכרו כניצולי שואה ומן העבר השני, פרקליטי המדינה אשר מחוייבים לשקול שיקולים לטובת כלל הציבור, תוך איזון והתחשבות בשיקולים רחבים ודעות של גופים שונים במדינה, הרלבנטיים לסוגיה (לעניין זה ראו: מרים נאור "הפרקליט בשירות המדינה" **משפטים** כד 417 (תשנ"ה); וכן אסנת מנדל, "על עבודת הפרקליט במחלקת הבג"צים" **מעשי משפט** ב 53 (2009); עוזי פוגלמן "מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה" **משפט וממשל** ו 173 (תשס"א-תשס"ב); וכן יצחק זמיר "המשפטן בשירות הציבורי" **ספר יצחק זמיר – על משפט, ממשל וחברה** 53 (בעריכת יואב דותן ואריאל בנדור, 2005).

28. נוכח העובדה, כי ניצולי השואה אשר עלולים להיפגע מביטול התיקון, אינם משיבים לעתירה ואף אין ארגון או גוף אחר אשר מאגד את ניצולי השואה הללו המהווה צד לעתירה, נראה כי המבקשות הן בעלת זווית מבט ואינטרסים ייחודיים ביחס לצדדים האחרים המעורבים עד כה בהליך. לפיכך, השמעת קולם של מי שעוסקים באופן יום יומי בפניות של ניצולי שואה ושומעים את סיפוריהם השונים, נחשפים למסמכים וטענות שונות בהקשר העולה בפני בית המשפט הנכבד תוכל להרחיב את היריעה ולסייע לבית המשפט הנכבד בהכרעה בסוגיה הניצבת בפניו.

השלב שבו הוגשה בקשת ההצטרפות

29. מובן כי ככל שהשלב בו מוגשת הבקשה הוא מוקדם יותר בהליך כך תגבר הנטייה לאשר את הבקשה (ראו: **דורון ותותרי-ג'ובראן**, בעמ' 78). בין המקרים שסקרנו לעיל אשר נתקבלה בהם הבקשה להצטרף כידיד בית המשפט, ניתן לראות מקרים בהם הבקשה הוגשה בהליכי ערעור ואף במועדים הקרובים לסיום ההליכים המשפטיים. בענייננו, הבקשה מוגשת בסמוך לפתיחת ההליך, בזמן מוקדם בטרם הדיון אשר נקבע באופן דחוף בעניין זה ולפיכך יש להיעתר לבקשה.

מהותה של הסוגיה העומדת להכרעה

30. ההליך דנן, הוא בעל השלכות הרות גורל על אחת מן הקבוצות המוחלשות ביותר במדינת ישראל. הסוגיה הניצבת לפתחו של בית המשפט הנכבד היא בעלת השפעה כלכלית ישירה, ובעלת השלכות חברתיות רחבות.

31. בד בבד עם חקיקת חוק נכי רדיפות הנאצים מצא לנכון המחוקק להסדיר את נושא שכר הטרחה ולהגבילו. בכך יש כדי להדגיש את חשיבות מעורבותו של המחוקק ביחסים שבין עורך הדין ללקוחו, ניצול השואה.

32. ההליך דנן עוסק אף הוא בנושא זה ומבקש למעשה להרחיק את המחוקק מהתערבות נוספת אשר מבקשת לתקן מצב בלתי נסבל עבור ניצולי השואה. אלפים רבים של ניצולים עשויים להיות מושפעים מתוצאות הליך זה.

סיכום ביניים – צירוף כידיד בית משפט

33. לסיכום ולאור האמור לעיל, עולה כי הדוגמאות שנסקרו מצביעות על נכונותם של בתי הדין ובתי המשפט לאפשר במקרים המתאימים את צירופם של ידידי בית המשפט, כאשר ידע המצוי בתחום מומחיותם עשוי לסייע להכרעה במקרה הנדון באופן יעיל ושלם.

34. בענייננו, המבקשות סבורות כי המדובר בבקשה צודקת מהותית ועקרונית, וכי מומחיותן, פעולתן ותרומתן הפוטנציאלית, עומדים בקריטריונים אשר עומדים לנגד עיניו של בית המשפט הנכבד, עת שוקל הוא צירוף צד להליך "כדיד בית המשפט".

35. בשל כל האמור לעיל, מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה.

להלן נסקור בקצרה את עיקרי טענותינו בנוגע לשני התיקונים לחוק

ב. עיקרי טענותינו בנוגע לתיקון מס' 20 בעניין ההחלטה המנהלית

חשיבות הטיפול בכשל ששרר ערב תיקון מס' 20

37. הרקע לקבלת ההחלטה המנהלית בעניין יוצאי לוב הובא ביתר פירוט בעתירות השונות. מצב הדברים לאחר קבלת ההחלטה היה כי על המבקשים היה למלא טופס יחיד לצורך הכרה בנרדפותם.

38. בשל התפתחויות מדיניות שונות, בארץ ובחו"ל, ובכללן הנחיות מינהליות, נוצר מצב בו גורמים שונים מילאו עבור ניצולי השואה טופס בודד, אשר ניתן היה למלא אותו גם לבד, וגבו בגינו אחוזים גבוהים מן הגמלאות המובטחות. ניצולי השואה לא הבינו תמיד מהם זכויותיהם ועל מה בדיוק הם חותמים, ואף הוחתמו לעיתים על ידי צדדים שלישיים על הסכמי שכר טרחה של עורכי דין שכלל לא נפגשו עם אותם ניצולי שואה [ת"מ (ת"א) 152330/09 דוד יזיד נ' עזבון ילדור ואח' (פורסם בנבו, 2.9.10); להלן: "עניין ילדור"]. למעשה נוצר מצב שמדמה כשל שוק שכן מחד ניצבה אוכלוסיה מבוגרת שאינה תמיד מודעת לזכויותיה ומנגד ניצבה קבוצת עורכי דין או אנשים עם ניסיון בתחום שלכאורה, ניצלו לעיתים את מעמדם כדי להחתים את ניצולי השואה על הסכמים בעייתיים ובהמשך דרשו שכר עבור פעולות שלא הם ביצעו, מבלי שניצולי השואה היו מודעים לכך.

39. כשל השוק אשר נוצר חייב את התערבותו הברורה של המחוקק, התערבות שהיא חיונית ורצויה, בדיוק כמו במצבי כשל שוק אחרים הכוללים למשל חוזים אחידים בין צדדים שאינם שווים בכוחם. מטרת התיקון הייתה לתת מענה לבעיה ששבה ועלתה בקרב ניצולי שואה יוצאי לוב עד אשר הגיעה לפתחו של המחוקק. משהחליט המחוקק לפתור בעיה זו בדרך של תיקון החוק, ברי כי יישומו חייב להיות מענה מהיר ויעיל. יובהר כי כשל שוק זה צף ועלה אף במסגרת הליכים משפטיים אשר קדמו לתיקון [ראו לדוגמא: הפ (ת"א) 18445-08-12 הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב נ' רחל דואני, (פורסם בנבו, 11.12.2014)]. לפיכך, נראה כי מטרתו של המחוקק, בין היתר, הייתה לבצע "יישור קו" בעניין זה ולחסוך התדיינויות פרטניות.

החוק היטיב עם העותרים

40. ביום 14.9.2010 התקבלה החלטה מינהלית, להעניק לניצולי שואה יוצאי לוב תגמול לפי תנאי הזכאות בחוק (להלן: "ההחלטה המנהלית"). בכך, המדינה אפשרה לנרדפי הנאצים יוצאי מדינת לוב לקבל תגמול לכל מי שיגלה עילה בלי לערוך חקירות פרטניות, ובלבד שהתגמול ישולם מיום מתן פסק הדין.

41. צעד זה של המדינה פתח הלכה למעשה את האפשרות ליוצאי לוב רבים אשר סבלו מרדיפות הנאצים לזכות בפיצויים לאחר שבעבר נדחו בקשותיהם.

42. המציאות החדשה לאור ההחלטה המנהלית יצרה מצב בו נרדפי הנאצים יוצאי מדינת לוב אשר פנו בעבר לקבלת פיצויים ולא אושרה להם בקשתם, יכלו כעת לפנות שוב אל המדינה בבקשה להצטרף למעגל הזכאים לפיצויים וזאת על ידי הגשת טופס פשוט לצורך קבלת הפיצויים.

43. כבר נקבע מפורשות כי הזכות של יוצאי לוב לקבלת הגמלה נבעה אך ורק מן ההחלטה המינהלית ולא מן המאמצים של מאן דהוא [ראו ה"פ (ת"א) 18445-08-12 הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב נ' רחל דואני ואח' (פורסם בנבו, 11.12.14)]. הפסיקה קבעה כי במקרים רבים נותק הקשר בין פעולותיהם של העותרים לבין קבלת הגמלאות מכוח ההחלטה המנהלית. לפיכך, עיננו הרואות, כי בפועל החוק היטיב גם עם העותרים בכך שבלעדיו במרבית המקרים העותרים לא היו זכאים כלל לשכר טרחה ואילו כעת, הם זכאים לתשלום בעבור מילוי הטפסים ופעולותיהם על אף שהם לא היו את הגורם שזיכה את ניצולי השואה בגמלה.

44. יתרה מכך, יובהר כי ניצולי שואה רבים קיבלו דרישות לתשלום ממספר עותרים בעת ובעונה אחת. באותם מקרים ובמקרים נוספים, העותרים מילאו טפסים עבור ניצולי השואה שנים רבות לפני ההנחיה המנהלית ונדחו. בשל כך, כלל לא נוצר חוב שכן הסכמי שכר הטרחה מחויבים להיות תלויי תוצאה. לא ייתכן כי החלטה מנהלית תקנה לגורמים אשר מילאו טפסים לפני שנים רבות, את הפריבילגיה לגבות כעת אחוזים משמעותיים מן הגמלאות שהמדינה החליטה להעניק לניצולים.

45. גם מבחינת השבת הכספים החוק הגן על העותרים. שכן, המחוקק קבע כי בעניין ייצוג יוצאי לוב שכר הטרחה של העותרים במקרה בו הוגש ערעור או ערר יעמוד על סך של 85 אחוזים ו-70 אחוזים משיעור שכר הטרחה אשר נקבע בהסכם שכר הטרחה בהתאמה. ויודגש, מדובר בהליכים משפטיים אשר לא נסתיימו בפסק דין לטובת הניצול, אלא נקטעו בשל קבלת ההחלטה המנהלית אשר ייתרה את המשך הדיון בהם או הליכים אשר נדחו לחלוטין. טרם קבלת התיקון כלל לא הייתה במצב זה זכאות לשכר טרחה. לפיכך, החוק אשר הקנה חסינות מלאה מתביעות לעותרים אשר ישיבו 25% מן ההפרש, בעצם איפשר לעותרים להחזיר במקרה שהם הגישו ערעור רק 25% מן ה-15% העודפים, הווה אומר שיעור של 3.75% בלבד משכר הטרחה ששולם. לפיכך, אין מקום לטענות שמשרדי המשבים יקרו או שהם צריכים לשלם מאות אלפי שקלים, שכן מדובר בסכומים זעומים במקרים בהם נוהל הליך משפטי כפי שנעשה באלפי מקרים (ראו סעיף 50 לטענות העותרים בבג"צ 687/15 לעניין כמות התיקים בהם נוהל הליך משפטי).

חוסר תום לב

46. ככלל, ערב התיקון לחוק, לא שרר חלל ריק אלא היו קיימים, כפי שקיימים כיום, חוקי מעטפת קונגטיים שונים, אשר הצביעו כבר בטרם התיקון על פגמים שונים בהתנהלות חלק מן העותרים.

47. כידוע, עקרון תום הלב בסעיף 39 לחוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג-1973 (להלן: "חוק החוזים"), הוחל מכוח סעיף 61(ב) לחוק החוזים על כלל המערכת המשפטית בישראל. [ראו למשל: בג"צ 566/81 עמרני נ' בית הדין הרבני הגדול ואח', לז (2) 1, 10 (1982)].
48. כך למשל, שנים ארוכות שילמו הקשישים שכר טרחה גבוה ביותר, אשר בהחלט לא היה תואם את כמות העבודה אשר הושקעה בטיפול עבור בקשותיהם. בתוך כך, אחד מן העותרים נהג להחתים את ניצולי השואה על הסכמי טרחה בגובה של עשרים וחמישה אחוזים ואף על שלושים אחוזים מגובה הקצבה שניצול השואה אמור לזכות בה. לא בכדי הוזכר בוועדות הכנסת כי ניצולי השואה הפכו ל"מנוצלי השואה".
49. כפי שציינו אף העותרים עצמם, הם היו מעורבים בהליך התיקון, ולאור זאת היו מודעים לו ולהשלכותיו ולפיכך קנו העותרים זמן להסתגל לחוק החדש ולכלכל את צעדיהם בהתאם. אף על פי כן, עובדה זו לא מנעה מחלק מן העותרים להזדרז ולהוציא מכתבי דרישה לתשלום על פי החוק הישן, בין הימים 28 ל-31 לדצמבר 2014, אשר מוענו אל ניצולי שואה רבים מתוך ידיעה על כך שלאחר מועד זה לא ניתן יהיה לגבות את אותם סכומים.
50. גם בענייננו, חלק מטענות העותרים עולות לכדי חוסר דיוק ואף עלולות להיחשב כלוקות בחוסר תום לב. בכלל זה, עתירתם של המבקשים לדחיית תוקפו של התיקון למשך שנה עולה לכדי חוסר תום לב כיוון שעל ידי ניסיון משיכת הזמן, מסתמכים העותרים על העובדה הפשוטה כי פחות קשישים יוכלו לנצל את הזכות אשר מעניק להם התיקון, ולכן מבקשים לגרור את ההליכים ללא כל הצדקה לדחיה של תקופה ארוכה ומבלי שיש בכך סעד ממשי לעותרים.
51. בנוסף, דרישת העותרים לשמר מצב זה, עולה לכדי עוול וחוסר תום לב. צדק המחוקק כאשר ביקש על ידי התיקון לחוק לא רק לתקן את המצב, אלא אף להשיב את הכספים אשר נגבו מהנרדפים מעבר לכל פרופורציה ביחס לטיפול אותו קיבלו. עותרים רבים פתחו תיקי הוצאה לפועל כנגד ניצולי שואה שלא שילמו מייד עם הדרישה המופרזת הראשונה. הגדיל לעשות אחד העותרים שטיפל בניצולת שואה יוצאת לוב רק אחרי ההחלטה המינהלית, כך שבמקום לגבות ממנה סכום של 473 שקלים, פתח נגדה תיק הוצאה לפועל ביום 13.1.15, שבועיים לאחר חקיקתו של תיקון מס' 20, על סך של 16,000 שקלים.
52. החשש אשר מעלים העותרים, כי עורכי הדין ידירו ידיהם מניהול מאבק משפטי עבור מגורים אשר עוד לא הכירו בזכויותיהם וכי יפסיקו לטפל באוכלוסית ניצולי השואה בשל הפגיעה בתמריציהם לעשות כן הוא חשש אמיתי, ואכן יש להדגיש כי בקרב העותרים יש אשר פעלו ופועלים גם כיום למען רווחת של ניצולי השואה. לצד זאת חשוב לזכור כי ראשית, התיקון קובע שכר ראוי ומכובד עבור הגשות עררים וערעורים. שנית, הן התיקון והן ההחלטה המינהלית הם מהלכים ציבוריים שנקטו הממשלה והכנסת לטובת ציבור ניצולי השואה ויש להניח כי גופים אלה יתנו דעתם לאוכלוסיות נוספות אשר עניינן טרם הוסדר. ראוי להדגיש כי קבוצות עניינן רבות נוספות פועלות על מנת לקדם רפורמות

בתחום על ידי פעילות ישירה בכנסת (כגון עמותת ארגון יוצאי לוב שהייתה מעורבת עד מאד בהחלטה המנהלית בעניינם). שלישיית, כאמור, ישנן עמותות רבות אשר שמות לעצמן מטרה זו לנגד עיניהם- סיוע משפטי בדגש על אוכלוסיית הקשישים – ללא תמורה כספית, כגון המבקשות וגופים רבים נוספים, אשר יוכלו לטפל ולקדם מבחינה חקיקתית את הנושאים של האוכלוסיות הנוספות שענייניהן טרם הוסדר.

53. טענות נוספות בעניין תיקון מספר 20 יובאו להלן בפרק ד לבקשה לגבי טענות המשותפות לשנים התיקונים. כעת נפתח בטענות הנוגעות לתיקון מספר 5.

ג. עיקרי טענותינו בנוגע לתיקון מס' 5 – תיקון החוק הגרמני

חשיבות הסכמי שכר טרחה עדכניים

56. מעתירתם עולה כי עורכי הדין רואים עצמם זכאים לשכר טרחה באחוזים מהכספים שנתקבלו בגין החישוב מחדש נעשה בעקבות שינוי החוק הגרמני.

57. לשיטתם של העותרים, שכר הטרחה המגיע להם נובע מהעובדה כי בקשות שהוגשו בעבר לקבלת רנטה סוציאלית רטרואקטיבית משנת 1997 נדחו ועורכי הדין באופן קבוע עמלו והגיעו עררים וערעורים אשר נדחו או טרם נידונו בעת קבלת תיקון מס' 5. כמו כן מתארים העותרים עבודת שתדלנות שעשו ולטענתם קידמה את תיקון החוק הגרמני.

58. להלן נבהיר מדוע ללא הסכמי שכר טרחה עדכניים, עורכי הדין אינם זכאים לשכר טרחה בגין כספים אשר נתקבלו בעקבות שינוי החוק הגרמני.

הזכות לשכר טרחה בגין הגשת ערר או ערעור

59. אין חולק כי העררים והערעורים שהגישו עורכי הדין בשם לקוחותיהם לא נסתיימו בפסק דין לטובת הלקוח או בקבלת הערר על ידי הרשות המוסמכת בגרמניה. על-כן, לעמדת מבקשת, בהסכם שכר טרחה המבוסס על הצלחה, אין לעורכי הדין זכאות לשכר טרחה שכן ההליכים המשפטיים שניהלו לא נסתיימו בהצלחה.

60. ויודגש, על אף הקישור שנעשה בתיקון מס' 5 בין זכאות לשכר טרחה לבין קיומו של ערר או ערעור תלוי ועומד, הזכאות על פי החוק הגרמני העדכני אינה מותנית בכך כלל. כך אף הודה העותר 2 בישיבת הוועדה:

“אסנת רייכמן אייזיקוביץ: [פונה לעותר 2]

תן לי לשאול את השאלה. האם ניצול שואה, אחד נגיד מיני רבים, שלא הגשת ערר או ערעור בשמו, האם הוא היה מקבל את ההחזר הרטרואקטיבי אחרי אוגוסט 2014? כן או לא?

...

מה שאני מנסה להראות שגם בלי הערעור, אחרי אוגוסט 2014 הם זכאים בלי הגשת תביעה בשונה מהמקרה של לוב שהיו צריכים פיזית להגיש תביעה. פה מדובר בזכאים.

אליהו ובר:

אלוהים הטוב תיקן לי את החוק, אז לא מגיע לי שכר טרחה?"

61. הנה כי כן, אף בישיבת הוועדה הובהר כי אין בין הזכות לחישוב מחדש של הקצבה לבין הגשת ערר או ערעור דבר וחצי דבר.

62. באחת העתירות אף טוענים העותרים:

"עם זאת, עדיין היו עובדי גטאות רבים שלא אושר להם תשלום רטרואקטיבי משנת 1997. עורכי הדין המשיכו בפעילות משפטית נמרצת עבור תובעים אלו בכל הערכאות, ובמקביל על מנת לזרז את ההליכים שהלכו ונמשכו, פעלו מול גופים שונים בגרמניה, והצליחו לשכנע את הסנאט העליון (ה-Bundesrat) להעביר חוק העוסק בהסדרת הזכויות הרטרואקטיביות משנת 1997 גם עבור תובעים, אשר לא קיבלו סכומים מלאים" (פסקה 101 לעתירה בבג"צ 687/15) (ההדגשות אינן במקור)

63. משמע, ההליכים המשפטיים בהם נקטו עורכי הדין לא נשאו פרי בעניין זה והיה צורך בפעילות מול הסנאט העליון. משכך, בהיות הסכמי שכר הטרחה מבוססים על הצלחה, אין לעורכי הדין כל זכות לקבלת שכר טרחה בגין הגשת ערר או ערעור אשר לא נתקבל.

הזכות לשכר טרחה בגין עבודת שתדלנות

64. עתה נותר לפנות לשאלה האם עבודת השתדלנות של עורכי הדין היא שהביאה לשינוי החוק ואם כן, האם עבודה זו מזכה אותם בשכר טרחה באחוזים מהכספים שנתקבלו כתוצאה מהחישוב מחדש.

65. יודגש כי כלל אין וודאות כי פעילות העותרים היא שהביאה לשינוי החוק או לחילופין איזה חלק יש לה בשינוי החוק. בעתירתם נמנעים העותרים מלציין כי גופים רבים אחרים היו מעורבים בלחץ לתיקון העוול שנגרם לניצולים אשר נמנעה מהם האפשרות לקבל קצבה משנת 1997.

66. העותר 2 אף סיפר בישיבת הוועדה כי הוא פנה לחה"כ דאז אלעזר שטרן וביקש את מעורבותו בקידום הנושא:

"חבר הכנסת שטרן, אפילו אם לבד הייתי ממשיך בערעורים האלה של אנשים שלא עבדו, אפילו ללא התיקון, הייתי זוכה. אמרתי לך כמה פעמים: אני אזכה, אבל זה יכול היה לקחת כמה שנים, אז פניתי אליך ואמרתי: בוא תעזור לי, אתה כראש השדולה, בוא נפנה לגרמנים, כדי שניצולי השואה ייהנו מזה, כדי שלא יצטרכו לחכות שנתיים-שלוש וחלילה ימותו." (ההדגשות אינן במקור)

67. אמנם העותר 2 מעריך כי המשך ההליכים היה מביא לסיומם החיובי, אך זו הערכה בלבד. במישור העובדתי ברור כי לחציו של העותר 2 לא הביאו לתוצאה הרצויה והוא פנה לעזרתו של ח"כ שטרן.

68. אך אף ללא פנייתו של העותר 2, הזכאות הרטרואקטיבית העסיקה את ממשלת ישראל, אשר הפעילה לחצים רבים לקידום שינוי החוק:

" טלי ישי: [מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי]

...הייתה מלחמה מאוד גדולה של ממשלת ישראל, ומן הסתם וידוע לי גם של משרד עורכי-דין ובר, להחיל את החוק הזה רטרואקטיבית משנת 1997, מאותו מועד שניתן פסק דין על גטו לודג', כדי שכולם יקבלו אותו דבר."

69. קרי, קבלת הכספים בעקבות החישוב מחדש של הרנטה, כלל אינה נובעת באופן ישיר מפעילות עורכי הדין, אלא משלל פעולות של גורמי ממשל ישראלים, ארגונים יהודיים ולצדם גם עורכי הדין.

70. אף אילו עבודת השתדלנות שביצעו עורכי הדין היא שהביאה לשינוי החוק, אין הדבר ברור כי פעילות זו מזכה אותם בשכר טרחה. לעמדת המבקשות פעילות זו אינה כלולה לא בהסכמי שכר הטרחה ולא במסגרת הפעולות המפורטות בחוק התביעות ועל כן ככל שאין בידי העותרים הסכמה מפורשת של הניצולים לשלם עבור פעולות אלו, אין הם זכאים לתשלום בגינן.

71. הסכמי שכר הטרחה עליהם מתבססים עורכי הדין בדרישתם לתשלום נחתמו מרביתם בעשור הראשון של שנות האלפיים ואין בהם כל אזכור לעבודת שתדלנות שעשו עורכי הדין. יתרה מכך, לעיתים פירטו עורכי הדין את הפעולות הכלולות בהסכם - ייעוץ משפטי, הגשת תביעות, הכנת מסמכים, שליחת בקשות לביטוח הלאומי הגרמני, ייצוג בערעורים וייצוג בבתי משפט.

72. קרי בהסכמים אלו, מפורטות הפעולות אשר כלולות בטיפול המשפטי ובגינו ישולם שכר הטרחה ופעילות שתדלנית אינה מנויה ברשימה זו.

73. אף מקום בו אין פירוט כאמור, או מקום בו הרשימה אינה רשימה סגורה של פעולות, פרשנות סבירה של הסכם שכר טרחה על בסיס הצלחה הוא כי שכר הטרחה ישולם עבור הצלחה משפטית. שכן מעבר לכך, ככל שהדבר לא נכתב במפורש, דווח בזמן אמת או הוסכם בכל דרך אחרת, יכול עורך הדין לזקוף לזכותו כל הישג בכל שלב אף אם אין לו כל קשר להישג זה.

74. יפים לכך דבריה של המלומדת לימור זר-גוטמן:

"לפי החוק, כללי האתיקה והפסיקה הסכם צריך לכלול את הרכיבים הבאים..."

הגדרה מדויקת של מה כלול בטיפול המשפטי בגינו משולם שכר הטרחה. לדוגמא, ייצוג רק בערכאה ראשונה בשונה מייצוג הכולל את ערכאת הערעור; טיפול במכירת הדירה כולל/לא כולל טיפול במס שבת. קל להבין עד כמה יש בפירוט מדויק בשפה ברורה ללקוח של רכיב זה בהסכם כדי למנוע מחלוקות עתידיות." (לימור זר-גוטמן "דבר העורכת - הסכם שכר טרחה מפורט בכתב ככלי לצמצום מחלוקות עתידיות לעניין שכר טרחה" אתיקה מקצועית 5 יוני 2003).

75. אף בית המשפט התייחס לכך לא פעם:

"למותר לציין כי עו"ד המנסח הסכם שכר טרחה חייב לעשות כן בצורה ברורה וחד משמעית, שאיננה מצריכה פרשנויות מיוחדות, בוודאי שנאסר עליו להטמין בהסכם שכר הטרחה מלכודת האמורה לכבול את לקוחו, הנותן בו אמון מלא, לעתיד לבוא..." [המ"ב (ת"א) 6827-11-11 ד"ר י. שגב ושות', עורכי

דין ג' רוני מאנה ואח' (פורסם בנבו, 15.1.12)]

76. ככל שעורכי הדין נקטו בפעולות לקידום ענייני לקוחותיהם אשר לא פורטו בפירוט בהסכם שכר הטרחה, ואשר לא ידוע מה הייתה תרומתם לטובת ההנאה שצמחה ללקוחות, אין הם זכאים לשכר טרחה בגינם.

77. הדבר נכון שבעתיים כאשר מדובר בעורך דין המנסח הסכם אשר נחתם בינו ובין לקוח מבוגר הפונה אליו בתחום שאינו תחום מומחיותו. כך קובע בפירוש חוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973:

"25(ב1) חוזה הניתן לפירושים שונים והייתה לאחד הצדדים לחוזה

עדיפות בעיצוב תנאיו, פירוש נגדו עדיף על פירוש לטובתו"

78. עוד טרם נוסף הסעיף לחוק החוזים, עסק בית המשפט בנושא זה. יפים לכך דבריו של כב' הנשיא (כתוארו דאז) מ' שמגר ברע"א 3577/93 הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ נגד מוריאנו, פ"ד מח(4), 70, 76-77 (1994):

"הגיונו של הכלל טמון בשליטת המנסח על תוכן הטקסט. ההנחה היא כי המנסח טרח להבטיח זכויותיו בעת ניסוח המסמך, בייחוד כאשר מדובר על בעל זין, אשר לו כוח והשפעה כדוגמת חברת ביטוח, הניצבת מול האזרח, היחיד, הנזקק לשירותי הביטוח. אם הנוסח הוא דו-משמעי או רב-משמעי, ניתנת עדיפות פרשנית נגד המנסח, שהרי אם הוא - שדאג לענייניו - יצר נוסח בעל משמעויות שונות, אין הוא יכול לבחור לעצמו דווקא את החלופה הנוחה לו ביותר; היפוכו של דבר: הוא נתפס על-ידי אותה חלופה, שהיא אפשרית לפי הטקסט, המבטאת הגנה טובה יותר על האינטרס של המבוטח... הכלל מגן על אינטרס ההסתמכות של הצד השני - המבוטח - אשר זכאי היה להניח כי ניסוח החוזה יתפרש פירוש סביר אשר עליו סמך..." (ההדגשות אינן במקור).

79. בית המשפט בעניין ילדור, בדונו בתביעתו של העותר 1 בבג"ץ 687/15 לשכר טרחה בגין קבלת תגמולים, אף הדגיש את חובותיו המוגברות של עורך הדין כאשר מדובר בייצוג ניצולי שואה:

"יודוק, יחסייהם של עורך הדין והלקוח אינם יחסים רגילים, אלא יחסים הכוללים יחסי אמון מיוחדים. בין החובות המוטלות על עורך הדין, כל עורך דין, מצויה גם חובתו של עורך הדין לגלות ללקוח מראש את כל הנתונים הרלוונטיים להתקשרות. על עורך הדין החובה להבהיר ללקוח את היקף השירותים אשר יינתנו ואת העלות בה יחויב הלקוח בגינם... אם כך ככלל, קל וחומר בן בנו של קל וחומר שכך כאשר מתקשר עורך דין בהסכם שכר טרחה עם ניצול שואה, בעניין לגביו נזעק המחוקק והסדירו בחוק מיוחד עוד מקדמת דנא..."

(ההדגשות אינן במקור)

80. לא רק שעבודת העותרים לקידום שינוי החקיקה אינה כלולה בהסכמי שכר הטרחה שנחתמו עם לקוחותיהם, היא אף אינה כלולה ברשימת הפעולות המוגדרות בסעיף ההגדרות של חוק התביעות של קרבנות השואה:

"טיפול בתביעה" - כל פעולה בשכר או בתמורה אחרת, המנויה להלן:

- (1) מתן עצה משפטית בדבר תביעה;
- (2) עריכת כתב התביעה שיוגש בחוץ לארץ לבית משפט או לרשות מוסמכת שנקבעה לכך, וכן עריכתו של מסמך הדרוש להגשת כתב התביעה או לאימות התביעה בחו"ל או לכל הליך מהליכי התביעה בחוץ לארץ;
- (3) קבלת יפויי-כוח או הוראות אחדות בין בכתב ובין בעל-פה, בין למטפל עצמו ובין לאחר, להגיש כתב תביעה בחוץ לארץ או לייצג בהליכי בחוץ לארץ;
- (4) כל פעולה אחרת של קשר או של תיווך בין התובע לבין בא-כוחו בחוץ לארץ;
- (5) כל פעולה מן המנויות בפסקאות (1) עד (3) הנעשית בארץ בשביל מטפל השוהה בחוץ לארץ תקופה רצופה של ששה חדשים או יותר;"

81. משכך, אין לראות בפעולות אלו, ככל שהיה להן חלק בתיקון החוק ובהענקת האפשרות לחישוב מחדש, כמזכות את עורכי הדין בשכר טרחה מכוח חוק התביעות.

82. לסיכום, השאלה האם הפעילות השתדלנית של עורכי הדין מזכה אותם בשכר טרחה עשויה להיענות על ידי פרשנות הסכם שכר הטרחה או על ידי פנייה לחקיקה הרלוונטית.

83. בענייננו, אין ספק כי פרשנות סבירה של הסכם שכר הטרחה שנחתם לצורך הגשת תביעה לקבלת רנטה סוציאלית בגרמניה כוללת פעילות משפטית גרידא. פניה לחוק התביעות אף היא לא תמציא לעותרים את התשובה המועדפת עליהם שכן פעילות שתדלנית אינה כלולה ברשימת הפעולות המנויות בחוק התביעות.

84. מהתמונה הרחבה אשר פרסו המבקשות עמדתן היא כי טרם חקיקת תיקון מס' 5 לחוק התביעות כלל לא הייתה לעותרים זכאות לשכר טרחה בגין קבלת כספים הנובעים מהסכמי שכר טרחה שנחתמו בעבר לצורך הגשת תביעות, עררים או ערעורים שכן מדובר בזכאות שכל כולה נובעת משינוי החוק הגרמני.

שינוי החוק הגרמני העניק באופן מיידי כספים אשר כבר שולם בגינם שכר טרחה

85. העותרים מדגישים בעתירתם כי קבלת הכספים בעקבות שינוי החוק הגרמני אינו בגדר "יצירת זכות חדשה" (ראו פסקה 110 לעתירה בבג"צ 687/15) אלא בחישוב מחדש אשר מביא עמו תשלום מיידי לצד הפחתה אפשרית של הקצבה החודשית.

86. כלומר, מדובר בכספים שהניצול היה מקבל בכל מקרה במסגרת הרנטה החודשית לה הוא זכאי. ודוק, כספים אלו וזכאותו של הניצול ייתכן והם תוצר של עבודתו המסורה של עורך הדין, אלא שעל העבודה כבר שולם מלוא שכר הטרחה. תשלום באחוזים מתוך כספים אלו מהווה למעשה כפל תשלום.

87. המבקשות אינן שוללות את האפשרות כי טיפולו של עו"ד בחישוב מחדש מיטיב עם הניצול, על אף שמקרה שכזה לא הוצג בישיבת הוועדה או בפני בית המשפט הנכבד. בהיעדר כל בסיס עובדתי, אין העותרים יכולים לצפות כי בית המשפט יוכל לפסוק כי זכאים הם לשכר טרחה בגין עבודתם.

"קביעת השכר הראוי בגין טרחת עורך-דין צריך שתיעשה בכל מקרה ומקרה לפי נסיבותיו. ודוק, דרך קביעתו של השכר הראוי ושיעורו אינם בגדר ידיעה שיפוטית, ועל בית- המשפט לקובעם על בסיס הראיות המובאות בפניו (ע"א 261/86 חברת דנו הישראלית נ' הורשפלד [4], בעמ' 165; פרשת ביניש-עדיאל הנ"ל [1])." ע"א 9282/02 יבין חקל בע"מ נ' עו"ד יחיאל, פ"ד נח (5) 20 (2004).

(ההדגשות אינן במקור)

88. טענת המבקשות הינה כי לניצול הזכות המלאה לבחור אם מעוניין הוא לטפל בנושא בעצמו, ולשאת בהשלכות החלטתו, או להיעזר בעורך הדין. במקרה האחרון על עורך הדין להחתים את הלקוח על הסכם שכר טרחה חדש ועדכני.

89. בהיעדר הסכם שכזה, אין לעורך הדין אלא להלין על עצמו ואין הוא זכאי לשכר טרחה כלל:

"הטעם לכך הוא ששורש ההתדיינות נעוץ בהעדרו של הסכם בדבר שכר הטרחה. והאחריות להיווצרותו של מצב זה רובצת על עורך הדין שנמנע מעריכת הסכם בעניין זה." (דניאל פרידמן "שכר טרחה ראוי לעורך דין" המשפט ב 105, 113 (1994)).

90. יודגש, במקרים בהם עורכי הדין נהגו בשינוי הדין כראוי, היה הדבר מלווה בהסבר מלא אודות משמעות תיקון החוק הגרמני. כך אפשרו עורכי הדין ללקוחותיהם להחליט האם

רצונם בייצוגו של עורך הדין וחתירתם על הסכם שכר טרחה וייפוי כוח מזכה את עורך הדין בשכר טרחה כדין.

שכר הטרחה המקסימלי במצב של שינוי דין טרם קבלת תיקון מס' 5 הינו 7.5%

91. לחילופין, ומבלי לגרוע בטענות אשר הובאו לעיל, יטענו המבקשות כי ככל שיוחלט כי העותרים זכאים לשכר טרחה בגין עבודה שנעשתה בהקשר לתיקון לחוק הגרמני ו/או בגין הגשת עררים וערעורים אשר לא נתקבלו, לא יעלה שכר הטרחה על 7.5% אף טרם קבלת תיקון מס' 5, ואין בתיקון משום שינוי מהותי של זכויותיהם, בוודאי לא כזה המצדיק את פסילתו.

92. חוק התביעות מגביל בס' 10(ב) את שכר הטרחה בעד טיפול בתביעה מכוח תחיקה הבאה לפצות את קרבנות רדיפות הנאצים ל-15% מהסכום שנפסק לזכות התובע.

93. בחוק התביעות מוגדרת תביעה כדלקמן:

"תביעה" – זכות תביעה בחוץ לארץ מכוח תחיקה הבאה לפצות קרבנות הרדיפות של הנאצים או של גרוריהם, או את חליפיהם של קרבנות אלה, הן בהחזרת נכסים, זכויות וטובות הנאה מכל סוג שהוא, והן בכסף או בשווה כסף, לרבות ערעור על הכרעה בתביעה כאמור..."

94. לאור הגדרה זו, חוק התביעות חל על תביעות לפי החוק הגרמני שכן, כאמור בסעיף 95 לעתירת העותרים (בבג"צ 687/15), חוק הגטאות, שהוא חוק הבא לפצות את קרבנות הרדיפות של הנאצים, הוא שאיפשר ליהודים לקבל קצבה בגין תקופת עבודתם בגטו.

95. מכוח סעיף 10(ג) לחוק התביעות נקבעו תקנות התביעות של קרבנות השואה (הסדר טיפול), התשכ"ה-1965 (להלן: "התקנות"). תקנות אלו מפרטות תביעות אשר על אף הקבוע בחוק התביעות, שכר הטרחה בגינן יהיה נמוך מ-15%.

96. בין המקרים המפורטים בחוק, מתייחס המחוקק גם להגדלת קצבה עקב שינויים בדין כדלקמן:

"4. (א) על אף האמור בכל הסכם לא יעלה שכר הטרחה הכולל בעד טיפול הן בישראל והן בחוץ לארץ בתביעה להגדלת קיצבה או סכום אחר שנפסקו לזכות התובע, עקב שינויים בדין שעל פיו נפסקו הקיצבה או הסכום האחר - על מחצית אחוזי המכסימום שהיו חלים אילמלא הוראות תקנה זו.

(ב) שום דבר בתקנת משנה (א) לא יתפרש כאילו מגיע שכר טרחה בעד טיפול בתביעה להגדלת קיצבה או סכום אחר שנפסקו, מבלי שהתובע נתן למטפל, אחרי שנפסקו לאחורונה, הוראה מפורשת לטפל בתביעה להגדלתם.

97. עיינו הרואות, במצב בו צומחת לתובע טובת הנאה בצורה של הגדלת קצבה או של סכום אחר עקב שינויים שבדין העמידו התקנות את שכר הטרחה על 7.5% בלבד, זאת בכפוף לקבלת הוראה מפורשת של הלקוח לטפל בעניין, עיקרון אשר נשמר בתיקון מס' 5.
98. ויודגש, עם התקנת התקנות, בשנת 1960, הוגבלה גביית שכר הטרחה המופחת אך ורק למקרים בהם הרשות המעניקה את הזכות ערכה את השינוי בקצבה מיוזמתה. בשנת 1966 תוקנו התקנות כך שכל מקרה של שינוי שבדין יוגבל שכר הטרחה בגינו ל 7.5%.
99. יצויין כי למרות האמור לעיל, אל שתי הקליניקות הגיעו פניות רבות של ניצולי שואה אשר נדרשו לשלם לעורכי דין שכר טרחה של 15% מהתשלום למפרע שקיבלו בעקבות שינוי החוק הגרמני. זאת, לעיתים, אף מבלי שניתנה למטפל בתביעה הוראה מפורשת לטפל בבחירה שהוצעה מטעם רשויות גרמניה.
100. לפיכך, ככל שיוחלט כי פעולות עורכי הדין אכן מזכות אותם בשכר טרחה על בסיס הסכמי שכר טרחה קודמים, עמדת המבקשות היא כי תיקון מס' 5 כמעט ואינו מחדש דבר, מלבד חיקוק בחקיקה ראשית של המגבלה אשר הייתה קיימת בעבר בחקיקת משנה.
101. למעשה, ההבדל היחיד שיוצר תיקון מס' 5 לעומת הדין הקודם הוא הגבלת שכר הטרחה ל-473 ש"ח בגין הטיפול בחישוב מחדש כאשר תביעה או ערעור לא הוגשו או נדחו טרם שינוי החוק הגרמני.
102. במצב זה, הטיפול בקבלת התשלום למפרע עשוי להסתכם במילוי טופס ושליחתו לגרמניה. ככל שעורך הדין הציע ללקוח שירות נוסף או ככל שעורכי הדין יכולים להראות כי עבודתם הביאה ללקוח תוספת של כספים על פני מה שהעניקה גרמניה מלכתחילה, היה על עורכי הדין להסביר ללקוח את מלוא משמעות בחירתו בייצוג ולהחתימו על הסכם שכר טרחה מלא ועדכני.
103. נושא זה מובהר בעניין ילדור בפסקה 10 לפסק הדין:

"באם מצא התובע לתבוע מניצולת שואה 15% (!) מפיצויים אלו כאשר תרומתו מילוי טופס בלבד, חייב היה התובע כעורך דין לוודא כי המנוחה מודעת למשמעות התקשרותה".

104. יודגש, עמדת המבקשות היא כי כל הסכם שכר טרחה אשר נחתם בגילוי לב, תוך הסבר מפורט ובכתב של אפשרויות הפעולה ואשר הוא עומד בדרישות החוק, יש לכבדו. אך באותה נשימה ייאמר, היעדרו של הסכם שכזה שולל את זכותו של עורך דין לתבוע שכר טרחה.

ד. טענות הרלבנטיות לשני התיקונים

מידתיות

103. התיקון לחוק משקף איזון בין ניצולי השואה לבין המטפלים בענייניהם. מחד גיסא, קיים הרצון להעניק את מירב סכום הפיצויים לניצולי השואה אשר זכאים לו ומאידך גיסא, עומד הרצון לתגמל במידה ראויה את עורך הדין אשר עמל עבור לקוחו.

104. קולם של העותרים לא הושתק. חלק מן העותרים הגיעו להשמיע את דעתם בוועדות השונות. ניתן לראות, כי המחוקק אכן שקל את הפגיעה שעלולה להיווצר לעותרים ושכמותם, אך באיזון שהמחוקק ביצע בין זכויות העותרים לבין אוכלוסיית הקשישים נרדפי הנאצים, ראה לנכון להגן על אוכלוסיית הקשישים כיוון שהיא נמצאת בעמדה החלשה והפגיעה יותר כפי שבואר לעיל.

105. **בעניין לוב**, המחוקק ביצע איזון ראוי בין הצדדים ולקח בחשבון את הפגיעה האפשרית בעותרים, ניתן לראות זאת דרך התבוננות בהצעת החוק להגבלת שכר טרחת עורך דין וגבייתו באמצעות ההוצאה לפעול (קביעת זכאות לתגמולים של ניצולי שואה לפי החלטה מינהלית) (תיקוני חקיקה), התשע"ד-2014. כפי שניתן לראות, הצעת החוק המקורית מיום 14.7.14 ביקשה להגביל את שכר הטרחה בעניינים מסוימים לגובה של 150 שקלים חדשים, כדלקמן:

"(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), שכר הטרחה המרבי שמוותר לקבל בעד טיפול בתביעה שהסתיים בקביעת זכאות לתגמולים לפי החלטה מינהלית לא יעלה על 150 שקלים חדשים; לעניין זה, "החלטה מינהלית" – החלטה בדבר זכאות לתגמולים שניתנה על ידי שר האוצר, לפי הצעת הרשות המוסמכת.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), שכר הטרחה המרבי שמוותר לקבל בעד טיפול בתביעה שהוגשה לבית המשפט וצורפו לה 50 תובעים לפחות, או שאוחד בה הדיון יחד עם 50 תובעים לפחות, לא יעלה על 150 שקלים חדשים."

(ההדגשות אינן במקור)

106. אם כך, כאמור, הצעת החוק המקורית ביקשה להגביל את שכר הטרחה המשולם לעורכי דין בעד טיפול בתביעה שהזכאות לתגמולים היא מכוח החלטה מינהלית, לסכום של 150 שקלים חדשים. בנוסף, שכר הטרחה בעניין בקשה או ערר קבוצתיים יוגבל גם הוא לסכום של 150 שקלים חדשים. המחוקק, אשר שמע את העותרים בוועדות המתאימות בשלבי החקיקה, קבע בסופו של דבר, מדרגות שונות לתשלום שכר הטרחה לפי העניין וסוג הפעולות שבוצעו כאשר כל הסכומים גבוהים במאות ואלפי אחוזים מן ההצעה המקורית וזאת על מנת שהפגיעה בעותרים תהא מידתית. בנוסף, תביעות קבוצתיות ירדו לחלוטין מנוסח החוק הסופי שבסופו של דבר נתקבל. כך, ערר אחד אשר מוגש בשם עשרות רבות של ניצולים, כפי שמוגש פעמים רבות על ידי העותרים, יניב לעורך הדין אלפי שקלים מכל אחד מעשרות הניצולים שצורף לערר.

107. גם בעניין גרמניה נענה המחוקק לטענות העותרים ותיקון מספר 5 כפי שאושר על ידי הכנסת שונה באופן משמעותי מהצעת החוק מיום 25.12.14 אשר נידונה בישיבת הוועדה. הצעת החוק העמידה את שכר הטרחה בעד הטיפול בחישוב מחדש על סך של 473 שקלים בלבד. במהלך ישיבת הוועדה ובעקבות דברי העותרים בישיבה זו, נוסף להצעה סעיף 4(א) המאפשר גבייה של 7.5% במקרה שבו הוגש ערר או ערעור. כאמור לעיל, טרם חקיקת החוק ישנם מצבים רבים בהם העותרים לא היו זכאים לשכר טרחה כלל. טענות העותרים בדבר היעדר מידתיות והתעלמות המחוקק מהשפעת החוק עליהם דינן להידחות מכל וכל לאור השינוי שחל בחוק בעקבות ישיבת הוועדה.

108. יוצא איפוא, כי טובתם של עורכי הדין לא נעלמה מפני המחוקק. שינויים אלו אשר נעשו בין הצעות החוק לבין התיקון בסופו של יום מעידים כאלף עדים על כך שהמחוקק ראה לנגד עיניו אף את טובת העותרים וקבע סכומים גבוהים יותר מן הסכומים המקוריים תוך בחינה מידתית ועריכת איזון בין ההשקעה של העותרים לבין השכר הראוי להם. (בעניין הקשר בין שכר הטרחה בעד הטיפול בתביעה לבין התחשבות בעבודה ובמאמץ שהושקעו, ראו לדוגמה בסעיף 2 (ג) להצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 20) (הגבלת שכר טרחה בטיפול בתביעה לקביעת זכאות לתגמולים לפי החלטה מינהלית), התשע"ה-2014 מיום 9.12.14).

109. מכל מקום, למחוקק ישנה הסמכות המלאה לשנות את החוק ולהיטיב עם אוכלוסיות מוחלשות כפי שיבחר לנכון. בדבריהם, מתייחסים העותרים אל עצמם כאל מיעוט שנפגע מהחוק. טענה זו מופרכת מיסודה – זווקא העותרים הם עורכי דין מדופלמים ומנוסים, ונחשבים בעולם המשפט ל"שחקנים חוזרים" הבקיאים בראי המקצוע ומסוגלים להשיג את רצונם בקלות יחסית. המיעוט האמיתי שסביבו נסובה פרשת התיקון ולמענו התיקון נועד הם ניצולי השואה. הם המיעוט שעליו יש להגן מפני העותרים החזקים ומפני לקונות בחוק שעשויות לפגוע בהם ולשלול מהם זכויות. אדם אינו רשאי להסתמך על כך שהחוק לא ישתנה, ובסמכותו של המחוקק לתקן את החוקים ולשפרם למען אזרחי המדינה בכלל וקבוצות מיעוט בתוכם. אף על פי כן, הלכה למעשה, התיקון היטיב עם העותרים, הן

בעניין לוב והן בעניין גרמניה, כפי שנראה בהרחבה להלן, וגם בעצם כך ניתן לזהות את המידתיות שבתיקון.

החשיבות בטיפול בעוול שנוצר

110. ראינו, כי מקדמת דנא, המחוקק הגביל בצווים ובתקנות את שכר הטרחה אשר ניתן לגבות במסגרת טיפול בקצבאות של ניצולי שואה. בין השאר, הרציונאל היה יצירת קשר בין גובה שכר הטרחה לבין היקף העבודה הדרושה. לא בכדי, ההתערבות המיוחדת, בהגבלת שכר הטרחה, נעשתה בעניין ניצולי השואה, שכן המחוקק ניסה להגן על ניצול אוכלוסייה חלשה זו באמצעות חקיקה רטרוספקטיבית שהייתה גם יחסית מהירה.

111. **החקיקה הרטרוספקטיבית.** בשל התפתחויות מדיניות שונות, בארץ ובחול, ובכללן הנחיות מינהליות, נוצר מצב בו גורמים שונים מילאו עבור ניצולי השואה טופס בודד, אשר ניתן היה למלא אותו גם לבד, ולגבות בגינו אחוזים גבוהים מן הגמלאות המובטחות. לפיכך, המחוקק בחר לפעול באמצעות חוק רטרוספקטיבי ולתקן את העוול שנוצר לצורך אינטרס ציבורי חשוב של הגנה על ניצולי השואה. הנשיא ברק הסביר את החשיבות במקרים מסוימים, כמו במקרה דנן, לחקיקה רטרוספקטיבית:

"חקיקה למפרע עשויה להשיב את מאזן הצדק על כנו ולמנוע עוול. זאת ועוד: לעיתים באה חקיקה חדשה להגשים אינטרס ציבורי חשוב. הפעלתה למפרע – אף שהיא פוגעת באינטרסים של קבוצה מסוימת – עשויה להיטיב עם האינטרסים של קבוצה אחרת או של הציבור בכללו..." [אהרן ברק פרשנות במשפט – פרשנות החקיקה 622 (התשנ"ג)].

בנוסף, בית המשפט כבר קבע לגבי חקיקה רטרוספקטיבית:

"ייתכן ויש בכך משום 'פסול'; אבל פסול זה אינו ממין הפסולים אשר בית-המשפט יכול לתקנו, באשר הוא בא מפי המחוקק עצמו, בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים". [ראו: המ' 134/65 מנהל מס רכוש וקרן פיצויים נ' טחנות הקמח המזרחיות בע"מ, פ"ד יט(2) 604, 608 (1965)].

112. צא ולמד, לעיתים המציאות יש בה משום חוסר צדק. פסילה של כל חקיקה רטרוספקטיבית באשר היא יש בה כדי למנוע מהמחוקק להתערב ולתקן את חוסר הצדק. זהו מצב אותו המחוקק אינו יכול לאפשר. חובתו של המחוקק לתת מענה לחוסר הצדק, ובעניינו לעוול שנעשה לניצולי השואה, תוך איזון כאמור לעיל, בין תיקון העוול לבין פגיעה אפשרית בגורמים אחרים.

113. **מהירות החקיקה.** נציין, הצעת החוק לתיקון הוגשה כחלק מתהליך איטי בחקיקה אשר נתפרס במשך תקופה משמעותית, ומטרתו להיטיב עם מצב הניצולים. חרף הטענות לגבי

רכיבים מסוימים בהליך אשר בוצעו באופן מהיר, לא נדמה כי הדבר מגיע לכדי פגם של ממש בהליך החקיקה. בכל מקרה, סעיף 131 לתקנון הכנסת מאפשר סטייה מסדרי הדיון הרגילים במקרים היוצאים מן הכלל, כדוגמתנו, אשר יש הכרח בהליך חקיקה מהיר שיספק סעד יעיל לאור נסיבות האוכלוסייה בה אנו עוסקים.

114. המצב המשפטי כיום אינו קובע הגבלות לעניין מהירות החקיקה: "אין, על-פי המצב החוקי הקיים, כל מגבלה פורמאלית על סמכותה של הכנסת לעשות שימוש בהליכי חקיקה מזורזים..". [ראו: בג"צ 4885/03 ארגון מגדלי העופות בישראל אגודה חקלאית שיתופית בע"מ נ' מדינת ישראל, נט (2) 14, 39 (2004)] (להלן: "מגדלי העופות").

115. כבר נקבע בעניין זה, כי חוק יבוטל בשל פגמים בהליך חקיקתו, רק במקרים נדירים כאשר נפל פגם חמור הנופל לשורש העניין בהליך חקיקתו. [ראו: בג"צ 8238/96 אבו עראר נ' שר הפנים, נב (4) 26, 36 (1998)].

116. השופטת בייניש מפרשת את המושג 'פגם שנופל לשורשו של עניין':

"המגבילה אותו רק לפגמים קשים ונדירים שיש בהם פגיעה קשה וניכרת בעקרונות היסוד של הליך החקיקה במשטרנו הפרלמנטרי והחוקתי... וכבר נפסק לעניין היקף ההתערבות של בית-משפט זה בהליכי החקיקה כי 'הנטייה היא שלא להתערב בהליכים אלה לבד ממקרים שבהם הפגיעה בערכים ובעקרונות יסוד במשפטנו החוקתי הינה פגיעה שעוצמתה קשה וניכרת'".
(פרשת מגדלי העופות בעמ' 24).

117. עולה איפוא, כי אין בהליך חקיקה מזורז כשלעצמו פגם המצדיק התערבות שיפוטית וביטול החוק, וזאת משום שכלל לא מתקיימת פגיעה בעקרונות המשטר.

118. בעניין מגדלי העופות הוכשר חוק אשר הוגש בבוקר ההצבעה עליו, ואילו בנסיבות חוק נרדפי הנאצים, היה לחברי הכנסת מספר ימים לעיין בהצעת החוק המחודשת, כך שבכל מקרה נדמה כי אין הדבר עולה לכדי פגם חמור.

119. לפיכך, לא מן הנמנע כי יש לדחות את טענות העותרים לגבי פגם באופן הליך החקיקה אשר יצדיק את פסילתו של החוק.

לסיכום

120. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לצרף את המבקשות כ"ידיד בית המשפט".

121. הקליניקות הינן גוף אשר פועל לקידום זכויות ניצולי השואה בישראל. הקליניקות מבקשות להביא בפני בית המשפט את הידע שצברו בעשייתן בעניין שכר הטרחה לו טוענים העותרים בעקבות תיקון מספר 20 ותיקון מספר 5.

122. בעניין תיקון מספר 20 ראינו, כי המצב המשפטי אשר שרר ערב החוק יצר כשל שוק אשר פגע אנושות באחת מן האוכלוסיות החלשות והפגיעות ביותר בישראל. התיקון לחוק, נתן מענה לכשל בצורה מידתית תוך התחשבות משמעותית באינטרסים של העותרים, ובמובנים רבים אף היטיב עמם בין השאר בכך שאיפשר להם לגבות שכר טרחה על פעולות ישנות שלא צלחו ולא היה בינן לבין לקבלת הגמלאות של הניצולים קשר ישיר.

123. בעניין תיקון מספר 5 הובהר כי עורכי הדין כלל אינם זכאים לשכר טרחה עבור פעילותיהם אשר לא היה בהן כדי להביא לחישוב מחדש של הרנטות הסוציאליות או לחילופין זכאים לשכר טרחה אשר אינו עולה על 7.5%, ללא קשר לקבלתו של תיקון מס' 5.

124. מכל מקום, ביטול או השעיית החוק יש בהם משום שימור של מצב פסול שבו עורכי דין גובים שכר טרחה שאינו ראוי או מתאים לעבודתם. ברי כי במצב זה יועברו כספים אשר נועדו לפצות את הניצולים בגין חוויותיהם הקשות לעורכי הדין אשר במקרה דנן, תרומתם לקבלת התגמולים אינה מצדיקה את שכר הטרחה הגבוה.

125. לוח הזמנים הקצר אשר נקבע לדיון בהליך מעיד כי אף בית המשפט הנכבד הבין כי עסקינן באוכלוסייה מבוגרת אשר הולכת ומתדלדלת ויש לתת בעניינה פתרון מהיר. במצב זה אין כל הצדקה להשעות את תוקפו של חוק אשר נועד לאפשר לניצולים לעשות שימוש בכספי התגמולים לצורך קיום בכבוד לעת זקנה.

126. מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה.

תצהירה של עו"ד יעל הבסי-אהרוני, המנחה הקלינית של הקליניקה לזכויות ניצולי שואה, באוניברסיטת תל-אביב, מצורף לבקשה זו ומסומן באות א'.

תצהירו של עו"ד אביעד איגרא, מנהל הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה באוניברסיטת בר-אילן, מצורף לבקשה זו ומסומן באות ב'.

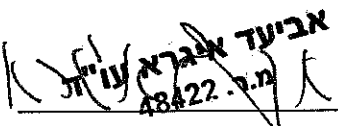

ב"כ המבקשת 2

עו"ד יעל הבסי-אהרוני

הקליניקה לזכויות ניצולי שואה

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב

ב"כ המבקשת 1

עו"ד אביעד איגרא

הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

בקשה זו נוסחה בסיועם של הסטודנטים ניר גונן, עינב אוראל כהן, גל נורסקי, עפרי סגל, אור ריבק ושירה שחם מקליניקה לזכויות ניצולי שואה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב, וכן הסטודנטים שירה שורץ, שקמה רייך, סתיו אנגלמן ומשה הילדסהיימר מהקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן.

א

תצהיר

אני הח"מ, יעל הבסי-אהרוני, נושא ת.ז. 040636342, לאתר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהירה בזה בכתב כדלקמן:

1. תצהירי זה ניתן בתמיכה לבקשה המוגשת בשם הקליניקה לסיוע משפטי לניצולי שואה של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, לבית משפט נכבד זה, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק.

2. העובדות המפורטות בעתירה הנן אמת וידועות לי על פי ידיעתי האישית.

3. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

תאריך

22.3.2015
חתימה

הנני מאשר בזה כי ביום 22.3.15 הופיעה בפניי יעל הבסי-אהרוני במשרדי באוניברסיטת בר-אילן, שזיהתה את עצמה על ידי תעודת זהות מספר 040636342 והמוכרת לי באופן אישי ואחרי שהוזהרתי כי עליה להצהיר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישרה את נכונות ההצהרה הנ"ל וחתמה עליה בפני.

אביעד איגרא עו"ד
מ.ד. 48422
עו"ד אביעד איגרא

2

תצהיר

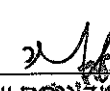
אני הח"מ, אביעד איגרא, נושא ת.ז. 061677431, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב כדלקמן:

1. תצהירי זה ניתן בתמיכה לבקשה המוגשת בשם הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן, לבית משפט נכבד זה, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק.
2. העובדות המפורטות בעתירה הנן אמת וידועות לי על פי ידיעתי האישית.
3. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

22.3.15
תאריך

אביעד איגרא
חתימה

הנני מאשר בזה כי ביום 22.3.15 הופיע בפניי אביעד איגרא במשרדי באוניברסיטת בר-אילן, שזיחה את עצמו על ידי תעודת זהות מספר 061677431 והמוכר לי באופן אישי ואחרי שהוזהרתי כי עליו להצהיר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות ההצהרה הנ"ל וחתם עליה בפני.

יזתם שר
מ.ר. עמ'ל
רח' מיקונים 3, חנ' אביב 67772
מכ. 03-6397209 פקס. 03-6397585